**Uitnodiging: Ontmoetingen Hoger Onderwijs in Transitie**

Onderwijs is er om mensen de ruimte te bieden voor het ontwikkelen van de capaciteit om de wereld om ons heen beter te begrijpen en daarnaar te handelen. Dit vergt ruimte voor reflectie, creativiteit, samenwerking, vertrouwen en durf. In zijn intreerede benadrukte onlangs ook onze rector het cruciaal belang van 'tussenruimte'. Deze ruimte lijkt vandaag in het Hoger Onderwijs veel te beperkt aanwezig. Transities zijn nodig.

Vind jij het hoog tijd voor transities in het Hoger Onderwijs? Wil je meer ruimte voor spel en reflectie? Ervaar je belemmeringen en zie je ook kansen? Wil je in gesprek? Verlang je naar concrete daden? Kom dan naar (één van) de ontmoetingen waar we deze ideeën thematisch verder gaan onderzoeken en uitwerken met de UvA onderwijs gemeenschap, om samen een manifest te creëren dat de weg kan bereiden voor concrete acties, te beginnen op onze universiteit.

**Ontmoeting #1: speelruimte voor onderwijs**

De vele *'wicked challenges'* waar de samenleving en de wetenschap zich over buigen vragen om ruimte om te spelen en te reflecteren. Spelen met de definitie van problemen en met de richting van oplossingen. Reflecteren op de uitkomsten en opnieuw beginnen met spelen om tot écht vernieuwende inzichten te komen. Deze ruimte lijkt nu veelal te ontbreken in ons onderwijs, of lijkt veel te beperkt. We zitten vast. Te veel dichtgetimmerde curricula, efficiëntie als een overheersend doel, te veel extrinsiek rendement en te weinig intrinsieke motivatie. We observeren een gebrek aan erkenning voor wie anders durft te denken en doen. We zien een gebrek aan vertrouwen en ondersteuning voor onderwijspioniers die ongebaande paden bewandelen. En terwijl de praktijk van onderzoek doen door *open science* ingrijpend verandert, blijft het hoger onderwijs achter bij die ontwikkelingen. Laten we met elkaar in gesprek gaan hierover. Wat houdt ruimte voor spel en reflectie in het onderwijs in? Waarom is dat belangrijk? Wat staat dat nu in de weg? Hoe kunnen we barrières slechten? Hoe kunnen we de band tussen onderwijs en onderzoek versterken? Waar zien we kansen? Hoe kunnen we kansen benutten? Welke vragen kunnen helpen om vernieuwende vormen van onderwijs te ontwerpen, ontwikkelen en onderzoeken?

**Ontmoeting #2: speelruimte voor studenten**

Hoger onderwijs staat of valt met de mate waarin het studenten in staat stelt om zichzelf, anderen en de wereld om zich heen te begrijpen, en stap voor stap het vermogen te ontwikkelen om kritisch en constructief wetenschappelijke en maatschappelijke uitdagingen aan te gaan. Ruimte voor spel en reflectie is bij dit proces essentieel. Het vergt aansluiten bij en cultiveren van de intrinsieke motivatie van studenten, focussen op hun leerproces als zowel individu als collectief, het vergt falen zien als welkome kans voor het verwerven van een dieper begrip en daadwerkelijk nieuwe inzichten. In plaats daarvan vragen we studenten om boven alles efficiënt te zijn, om op meetbare manieren te presteren, regels strikt te volgen, en om vanuit het eindresultaat zich in te zetten. Terwijl efficiëntie ook een relevant doel kan zijn, lijkt de balans met andere, en wellicht nog relevantere doelen zoek. Hoe kunnen we een betere balans tussen efficiëntie en speel- en reflectieruimte vinden? Hoe kunnen we samen met studenten werken aan onderwijs waarin creativiteit en (zelf-)reflectie centraal staan? Wat is daarvoor

nodig, en wat staat er in de weg? Welke kansen zien we voor innovaties? Met welke rollen voor docenten en studenten?

**Ontmoeting #3: speelruimte voor docenten**

Goed hoger onderwijs geven is een *'wicked challenge'* op zich. Het vergt van docenten het schipperen tussen schijnbaar onoverbrugbare tegenstellingen: tussen het bieden van vrijheid en het bieden van richting, tussen het overdragen van het bekende en het openen voor het onbekende, tussen het cultiveren van het analytische en het stimuleren van het creatieve, tussen het bevorderen van wetenschappelijke nieuwsgierigheid en van maatschappelijke betrokkenheid, tussen aandacht voor individuele studenten en voor de studentengemeenschap. Het navigeren hiertussen vraagt om veel tijd en energie, waarbij inzichten en ondersteuning van anderen essentieel zijn. Ook hier is ruimte voor spel en reflectie onontbeerlijk. Docenten krijgen die ruimte niet of nauwelijks. Hun tijd is tot de minuut ingepland, programma's zitten vast, en wie, desondanks alles, het anders durft, wordt niet erkend. Hoe kunnen we docenten die aandacht aan studenten geven en docenten die durven met onderwijs te experimenteren erkennen? Hoe kunnen we condities creëren waar voor iedere docent aandacht voor studenten en experimenten vanzelfsprekend zijn? Wat vergt dat van docenten zelf, en anderen die met hen samenwerken, en hoe kunnen we dit ondersteunen? Hoe creëren we ruimte voor het (her)vinden van de intrinsieke motivatie en het plezier van het docentschap?

**Ontmoeting #4: speelruimte voor de organisatie**

Uiteindelijk bepaalt de universiteit als organisatie - en als onderdeel van het bredere (hoger) onderwijssysteem - wat studenten en docenten wel en niet kunnen en mogen, waar ze wel en niet op aangesproken worden en hoe ze erkend en ondersteund worden. Vanuit de organisatie worden voorwaarden voor wat wel en niet kan en mag geschapen en gesteld, en prikkels voor wat wel en niet wordt verlangd gegeven. Deze voorwaarden en prikkels moeten ruimte voor spel en reflectie van studenten, docenten en anderen die om het onderwijs geven niet alleen toelaten, maar juist proactief bevorderen. In de huidige universiteit lijkt niets minder waar. We hebben administratieve silo's en financiële stromen gecreëerd die het uiterst moeilijk, indien niet onmogelijk, maken om voorbij de grenzen van disciplines, afdelingen, faculteiten, en de universiteit inspiratie op te zoeken en samenwerking te verkennen. Het hoger onderwijs is een systeem geworden waarin het behouden van het bestaande het meestal wint van het uitproberen van het vernieuwende. Curricula zijn vaak dichtgetimmerd, de relatie met onderzoek is moeizaam, en zowel studenten, docenten als ondersteunende staf kampen met een chronisch gebrek aan tijd voor reflectie en vernieuwing. Nieuwe inter- en trans-disciplinaire initiatieven worden gefrustreerd en als ze na veel moeite zijn bewerkstelligd, moeten ze voor hun voorbestaan voortdurend strijden. Hoe kan het anders? Hoe leren we de essentie van onderwijs terug te brengen in de manier waarop we onderwijs organiseren in samenspraak met onderzoek? Wat is het potentieel van het hoger onderwijs voor de *'wicked challenges'* van deze en de toekomstige tijd, en wat vergt dat van de organisatie van het onderwijs als systeem? Hoe brengen we onderwijs en onderzoek weer dichter bij elkaar?

**Ontmoeting #5: een manifest voor hoger onderwijs in transitie**

In gesprek met elkaar gaan is een belangrijke start, maar het kan en mag niet het einde zijn. We willen immers niet alleen bewustzijn, maar werkelijke verandering (re)genereren. We zoeken niet alleen naar constructieve principes, maar ook naar concrete ingrepen. Laten we dan, tot slot, samen met elkaar een manifest opzetten die de belangrijkste bevindingen van onze ontmoetingen in beeld brengt en op een rij zet, en concrete acties identificeert die een begin kunnen maken met het slechten van belemmeringen en het benutten van kansen. Een manifest waar we ons achter kunnen scharen, en waar we ons samen hard (en hart) voor kunnen maken. Te beginnen op onze eigen universiteit.

Luca Bertolini, Wetenschappelijk Directeur IIS, Hoogleraar Urban planning
Huub Dijstelbloem, Directeur IAS, Hoogleraar Philosophy of Science, Technology and Politics
Mieke Lopes Cardozo, Senior Lecturer in Education and Inclusive Development
Linda De Greef, lid UCO, hoofd Onderwijslab IIS
Ingmar Visser, Directeur college psychologie, voorzitter UCO, UHD Ontwikkelingspsychologie
Lucy Wenting, Directeur IIS, voorzitter Board UvA Teaching and Learning Center